

FUNGUS

OFFICIEEL ORGAAN VAN DE NEDERLANDSE MYCOLOGISCHE VERENIGING

REDACTEUR: Dr J. S. ZANEVELD - SPOTVOGELLAAN 25 - 'S GRAVENHAGE

HET BESTUUR DER NED. MYCOLOGISCHE VERENIGING

G. D. SWANENBURG DE VEYE, *Voorzitter*, Nassauplein 5, Alkmaar.

Dr A. F. M. REIJNDERS, *Onder-voorzitter*, Kapelweg 140, Amersfoort.

Mej. J. P. S. SMIT, *Secretaresse*, Reynier Vinkeleskade 26, Amsterdam-Z.

G. L. VAN EYNDHOVEN, *Penningmeester*, Eindhovenstraat 36, Haarlem. Postrekening 90902 op naam van : Penningmeester N.M.V.

Dr H. A. A. VAN DER LEK, *Bibliothecaris*, Zoomweg 10, Wageningen.

De *contributie* der Vereniging bedraagt f 5.-, voor student-en huisgenootleden f 2.50.

NEDERLANDSE MYCOLOGISCHE VERENIGING

ALGEMENE LEDENVERGADERING

op Zaterdag 12 Juli 1947, 's morgens om 11 uur in het

Pharmaceutisch Laboratorium, Catharijnesingel 60 te Utrecht

Voortzetting van de vergadering om 14 uur precies.

Gemeenschappelijke lunch om 12.30 uur in Hotel Noord-Brabant, Vreeburg.

Agenda

1. Opening.
 2. Notulen en ingekomen stukken.
 3. Jaarverslagen van:
 - a. de secretaresse,
 - b. de penningmeester,
 - c. de bibliothecaris,
 - d. de redacteur van Fungus,
 - e. de commissie van redactie voor de publicaties van de vereniging.
 4. Verslag van de commissie tot nazien van rekening en verantwoording van de penningmeester over 1946.
 5. Benoeming van een nieuwe commissie voor 1947.
 6. Begroting voor 1947.
 7. Verkiezing van een bestuurslid wegens periodiek aftreden van Dr H. A. A. van der Lek, die zich niet herkiesbaar stelt. Het bestuur stelt voor Prof. Dr O. F. Uffellie.
 8. Mededeling van het bestuur inzake verplaatsing van de bibliotheek naar een meer centraal gelegen punt.
 9. Bespreking van de plannen voor de herfstexcursies.
 10. Rondvraag.
 11. Mededelingen en demonstraties van enkele leden.
 12. Sluiting.
- Tegencandidaten opgeven voor 5 Juli bij de secretaresse.

De secretaresse, J. P. S. SMIT

DE HYGROMETRISCHE AARDSTER,
ASTRAEUS HYGROMETRICUS, IN HET WESTEN DES LANDS

Eindelijk is het gelukt ook in het Westen van Nederland, in de duinstreek, een vindplaats van *Astraeus hygrometricus* (PERS.) MORG. te ontdekken. Ik heb er in 1937 (2, p. 47) en in 1942 (3, p. 31) reeds op gewezen, dat de gegevens, welke omtrent het voorkomen in de duinstreek (met name bij Haarlem) ten enenmale onvoldoende waren om op grond daarvan tot een definitieve gevolgtrekking te geraken. Daarom verheugt het mij des te meer, dat er thans een groeiplaats is, waar de soort niet slechts is aangetroffen, doch waar zij zich zelfs reeds enige jaren heeft weten te handhaven.

De eerste vondst werd gedaan in 1941 in het Heilooër Bos door LEX DORGELO en JAN ROGGEVEEN, leerlingen resp. van het Gymnasium en de H.B.S. te Alkmaar. De zwammen groeiden in dicht kreupelhout van eiken (*Quercus*). In 1942 was de groeiplaats iets naar het Zuiden verplaatst en lag nu aan de zoom van het kreupelhout, waar dit in jong eikenbos overging. Dit plekje handhaafde zich in 1943 en bovendien werd de zwam in dat jaar nog op twee plaatsen in de nabijheid, eveneens in het jonge eikenbos, ontdekt.

Hoe de situatie in 1944 was, kon niet worden nagegaan, aangezien het bewuste terrein door de Deutsche Wehrmacht was afgezet; een eind Zuidelijker werden evenwel door de heer G. D. SWANENBURG DE VEYE nog een aantal exemplaren aangetroffen, zodat *Astraeus* in het Heilooër Bos behoorlijk verspreid schijnt te zijn.

Het leek mij geen toeval, dat *Astraeus hygrometricus* juist bij Heiloo werd gevonden. Het duingebied nabij Alkmaar wijkt immers door zijn kalkarmoede belangrijk af van de duinen, die wij meer naar het Zuiden aantreffen, terwijl het daardoor tevens overeenkomst gaat vertonen met de hogere zandgronden uit Centraal-, Oost- en Zuid-Nederland. Dit uit zich zowel in flora als fauna. Als algemeen voorbeeld van de hogere planten wil ik slechts de Struikheide (*Calluna vulgaris* HULL) en de Dopheide (*Erica Tetralix* L.) noemen; wat de zwammen betreft, vermoed ik, dat het voorkomen van *Tricholoma equestre* (FR. ex L.) QUÉL., *Cortinarius* (*Myxaciium*) *mucosus* FR. ex BULL, en *Sarcodon* [= *Hydnum*] *imbricatum* (FR. ex L.) KARST, daarmee eveneens verband houdt.

Ik schreef omtrent deze kwestie aan onze geoloog Dr J. F. STEENHUIS, die zo vriendelijk was mij mede te delen, dat het duingebied van Heiloo met dat van Bergen, Egmond aan de Hoef, Alkmaar, St Pancras, Oudorp, Egmond-Binnen, Limmen, Akersloot, Castricum, Uitgeest enz. inderdaad tot het oude duinlandschap behoort. Dit werd in stroken aangelegd, evenwijdig met de toenmalige kust, is door de Waddenzee verder verdeeld en werd bovendien overstoven. Dit oude duinlandschap vormt daardoor in tegenstelling met het jonge duinlandschap geen aaneengesloten geheel. De overeenstemming tussen het oude duinlandschap en de hogere gronden van het Gooi en de Veluwe is niet geologisch, doch bodemkundig: kalkarme, hooggelegen, fijnzandige gronden en dit heeft floristische en faunistische overeenstemming tengevolge.

Ook raadpleegde ik de heren W. MARGADANT en J. J. BARKMAN, die zich veel met plantensociologie hebben bezig gehouden. Zij komen tot hetzelfde resultaat: het voorkomen van *Astraeus hygrometricus* bij Heiloo zal geen toeval zijn. De plantengroei der kalkarme duinen vertoont veel overeenkomst met die der

hogere zandgronden en BARKMAN, als bryoloog, vindt bij zijn mossenstudien herhaaldelijk soorten in de kalkarme duinen, die tot dusverre slechts op de diluviale gronden plachten voor te komen. Hij noemt hiervan o.a.: *Leucobryum glaucum* (L.) SCHIMPER, *Loeskeobryum brevirostre* (EHRH.) FLEISCHER, *Rhytidiadelphus loreus* (L.) WARNST, en *Dicranum majus* SMITH.

Ons land is zo klein en speciaal de afstand van het Gooi naar de duinen is zo gering, dat er geen reden schijnt te bestaan bij deze overeenkomst in plantengroei aan relictten te denken, vooral niet bij sporeplanten. Het zal er voor de Cryptogamen vooral om gaan een geschikt duinterrein te vinden en die kans wordt hen geboden in de omgeving van Alkmaar en voorts op enkele betrekkelijk geïsoleerde plaatsen in de duinstreek van Haarlem, en Zuidelijker. Op die plaatsen zullen wij dus naar *Astraeus* moeten zoeken; in de overige duinen lijkt de kans uitgesloten.

Volgens de ervaringen van tot dusverre komt *Asiraeus hygrometricus* in het Gooi vrij algemeen voor; verder langs de gehele Veluwezoom en op enkele andere plaatsen in het Oosten. Van de Midden-Veluwe en de Noord-Brabantse zandgronden zijn nog geen vindplaatsen bekend.

In de mij ter beschikking staande literatuur vind ik weinig gegevens omtrent de groeiplaatsen van deze zwam. Terwijl diverse boeken vooral „naaldbossen” aangeven, wijst de Nederlandse ervaring meer op loofbos en vooral op (jong) eikenbos. Het cosmopolitische voorkomen van *Astraeus* maakt overigens, dat er bij de groeiplaatsen nogal wat verscheidenheid te constateren is, zo groeit de soort in Hongarije (4, p. 78) en Roemenië (1, p. 112/78) b.v. gaarne in bergstreken, zelfs „auf felsigen, steinigen Abhängen”. Ik vind niet vermeld, of dat graniet, dan wel kalksteen is. De ervaringen in Nederland zouden het eerste doen vermoeden.

Er is over al deze vraagstukken nog veel te weinig bekend en wij kunnen slechts hopen, dat verdere vondsten binnen en buiten onze grenzen geleidelijk ons inzicht zullen verbreden.

SUMMARY

So far *Astraeus hygrometricus* had only been observed in the Central and Eastern parts of the Netherlands, whereas the 13 Dutch species of *Geastrum* and *Myriostoma* precisely have their principal distribution in the dunes of Western Holland. As previously stated, some existing records were too questionable to guarantee its occurrence there. Since the year 1941, however, *Astraeus* has been observed in the „Heilooër Bos” at Heiloo, near Alkmaar (Prov. Noord-Holland), and it is probable that this occurrence is not accidental. The „Heilooër Bos” belongs to the group of geological old dunes, subcalcareous, fine sandy grounds, which show a floristic and faunistic resemblance with the diluvial sandy grounds of the Central, Eastern and Southern parts of the country. So in such old dunes should be looked for further finding-places. In the Southern part (Prov. Noord-Brabant) no finds of *Astraeus* have hitherto been recorded.

LITERATUUR

1. ALEXANDRI, AL. V., Contributiune la cunoasterea Gasteromycetelor din Romania. Mem. Sect. stinnt. Acad. roman. (3), IX, 1934, p. 112 (78).

2. EYNDHOVEN, G. L. VAN, Übersicht über die Verbreitung der Genera *Geastrum*, *Myriostoma* und *Astraeus* in den Niederlanden. Meded. Ned. Mycol. Vereen. XXI,V, Oct. 1937, p. 20-48, Krt. 1-8.
3. EYNDHOVEN, G. L. VAN, Übersicht über die Verbreitung der Genera *Geastrum*, *Myriostoma* und *Astraeus* in den Niederlanden. Erstes Supplement, enthaltend Errata et Addenda, neue Funde, sowie neue Nummern des Herbarium Lungduno Batavorum. Meded. Ned. Mycol. Vereen. XXVII, Mei 1942 (publ. 15. Jul.), p. 17-35, 1 Krt.
4. HOLLÓS, LADISLAUS, Die Gastromyceten Ungarns. Leipzig 1904.

Haarlem, Eindhovenstraat 36, April 1945

G. L. VAN EYNDHOVEN

RHIZOPHIDIUM ACUFORME IS ZIJN NAAM!

In de laatste aflevering van „Fungus” (No 17, p. 22) komt een artikel van MIDDELHOEK voor over *Rhizophydium pollinis*.

Nu heet deze soort *Rhizophydium pollinis-pini* (BRAUN) ZOPF, doch het is duidelijk, dat we hier met een andere vorm te maken hebben. Het is m.i. vrij zeker, dat de door MIDDELHOEK waargenomen soort *Rhizophydium acuforme* (ZOPF) FISCHER is. Ze werd in Duitsland en België op *Chlamydomonas* spec. waargenomen. Ook hier zwommen de wieren met de parasiet bezet rustig rond en werden eerst in het eindstadium bewegingloos.

Een vondst van *R. acuforme* uit Amerika op *Palmodictyon* spec. wordt als twijfelachtig beschouwd.

Ondertussen is deze nieuwe vondst uit Nederland zéér de moeite waard. Het geslacht *Rhizophydium* is een der grootste uit de Chytridiales en nog maar slecht bekend. Vele soorten zijn dubieus.

's-Gravenhage

K. BOEDIJN

EEN BIJDRAGE TOT DE KENNIS DER NEDERLANDSE ASCOMYCETEN

Enkele vertegenwoordigers uit deze groep, welke ik in het voorjaar nogal eens tegenkwam, wilde ik hier beschrijven. Het betreft hier een tweetal coprophile (op mest voorkomende) zwammen en een tweetal soorten, die voorkwamen op gesteriliseerde grond.

Allereerst een soort uit de grote groep der *Pyrenomyceten*, welke zeer algemeen was op plakken oude verteerde koemest in weilanden. Wanneer we op dergelijke mestklonten zoeken, vinden we al gauw kleine zwarte puntjes, die rondachtig, maar meestal peervormig zijn en afmetingen hebben van 0,5 tot 0,75 mm. De soort, die ik hier op het oog heb, heet *Podospora coprophila* Fr.

De bovengenoemde puntjes dragen de officiële naam van *peritheciën* in de mycologie. Het zijn vruchtlichamen, waarin de asci (enkelvd. ascus) gevormd worden, die op hun beurt de ascosporen bevatten.

In onrijpe asci vinden we hier kleurloze sporen. Later als het perithecium rijp is zijn ze donkerbruin tot zwart. Kenmerkend voor dit geslacht is het voorkomen van hyaliene aanhangsels aan de ascosporen. Dit in tegenstelling met het genus *Sordaria*, waar ze afwezig zijn.

Ook dit geslacht bevat haast uitsluitend mestbewoners. In de rijpe ascus liggen de sporen in twee rijen, ze zijn elliptisch van vorm en, vaak voorzien van een vacuole. De paraphysen tussen de asci zijn draadvormig. Maat der sporen is volgens Rabenhorst 17-26 μ lang en 8-10 μ breed; hetgeen overeenkomt met mijn waarnemingen.

Een zeer uitvoerige verhandeling over deze categorie geeft Winter (4).

Als tweede moet met name genoemd worden een representant uit de *Discomyceten*. Deze grote afdeling zwammen is getypeerd door een zgn. *apothecium*. In tegenstelling met het perithecium is dit een schotelvormig orgaan, waarop de asci worden gevormd. Ik vond in grond, die van te voren gesteriliseerd was met het oog op te nemen potproeven, met rijkelijk veel mest na 10 tot 14 dagen

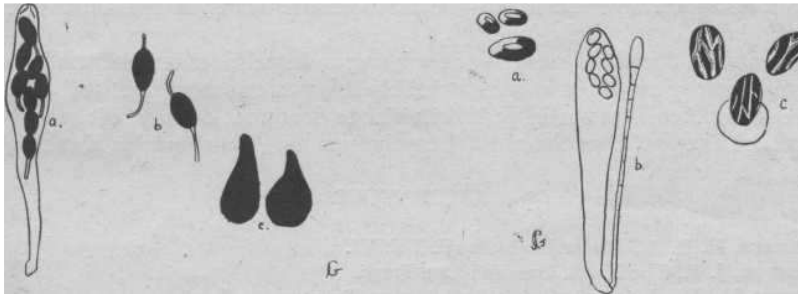

Fig. 1. *Podospora coprophila* Fr.
a. ascus; b. sporen; c. peritheciën

Fig. 2. *Ascobolus stercorarius* (BULL.) SCHROT. a. apotheciën; b. ascus met paraphyse; c. ascosporen

een talrijk optreden van de zwam *Ascobolus stercorarius* (Bull.) Schrot. Deze wordt ook wel beschreven onder de naam *A. furfuraceus* Pers. Ze vormt bekervormige tot navelvormige vruchtlichamen, welke zich later meer en meer strekken en dan schotelvormig worden. De kleur is geelgroen, aan de rand iets bruinrood aangelopen.

Aan de buitenkant (excipulum) zijn ze vaak iets gepoederd of melig. Meestal zitten ze in groepjes bijeen en zijn 0,5 tot 2 mm groot. In onrijpe toestand zijn de asci ongeveer overal even dik en liggen de sporen in één rij; later, bij het rijpen worden ze meer knotsvormig, de sporen liggen dan boven in de ascus bijeen en zijn prachtig violet van kleur. Het apothecium, dat aanvankelijk effen geelgroen was, wordt nu bezaaid met een fijne zwarte punctuering. Het blijkt nl., dat de asci zich door het bovenste hymenium boren en de toppen naar buiten steken. Ze richten zich vervolgens naar het licht en schieten in die richting hun ascosporen weg. Volgens de onderzoekingen van Buller (1), kan de zwam dit over een zeer grote afstand presteren. Zelf merkte ik, dat wanneer ik een aantal apotheciën in een petri-schaal deed, vaak enige uren later de deksel bezaaid was met de sporen.

Deze sporen hebben een fraaie wandtekening, bestaande uit zeer dunne lijntjes en richeltjes.

De ascospore is bovendien nog vaak omgeven door een aan één zijde hangende slijmmassa.

De paraphysen zijn kleurloos, gesepteerd, soms knotsvormig, soms meer draadvormig.

Het geheel is gebet in een zwavelkleurige slijmerige massa.

Ook hier klopten de sporenmaten met de opgegeven maten van REHMD (3) De infectie van deze grond had waarschijnlijk plaats via de lucht der kas, of vanuit de vuile potten.

Een andere Asco, die vaak zeer lastig werd op gesteriliseerde potgrond, is de bekende *Pyronema confluens* PERS. (syn. *P. omphalodes* (BULL.) FÜCKEL). Deze geeft roodrose overtrekels op de bovengrond en belet zodoende vaak het opkomen van kiemende planten. Ze is ook reeds meermalen gesignaleerd als brandplekzwam. Over deze zwam bestaat veel literatuur, in het bijzonder over genetische en cytologische kwesties.

Een andere *Ascobolus*-soort, die ik ook nog op hetzelfde substraat vond, maar jammer genoeg maar een enkel vruchtlichaam, was een soort met wratachtige, ruwe ascosporen. Vermoedelijk had ik hier te doen met de soort *A. atrofuscus* PHILL. et PLOWR., door SEEVER (2) beschreven als *A. carbonarius* KARST.

LITERATUUR

1. BULLER, H. R. A., Researches on fungi. Vol. VI.
2. SEEVER, J. F., The North Amerikan Cup Fungi.
3. REHM, H., Die Askomyzeten (uit RABENHORST, Kryptogamenflora).
4. WINTER, G., Die deutschen Sordarien.
5. MASSEE, G., Britisch fungus flora. Vol. IV.

Wageningen

J. GREMMEN

POPULAIRE SCHETSEN, III ¹⁾

Het waarnemen van de zwammenflora biedt steeds verrassingen, vooral als men zich niet bepaalt tot het „seizoen”, maar ook in andere tijden van het jaar er eens op let. Wij hebben wel de traditie van enkele van die soorten waar we naar uitkijken. Ik denk b.v. aan *Morchella rotunda*, *Gyromitra esculenta*, *Mitrula paludosa*, *Agrocybe praecox* en enkele andere.

Met enkele voorbeelden wil ik aantonen, dat we in het voorjaar en in de zomer aardige vondsten kunnen doen. Het is een groot bezwaar, dat we vooral als beginneling zo ontmoedigd worden door al die kleine soorten, *Omphalia*, *Mycena*, *Galerina* etc., waarmee je zonder microscoop, goede litteratuur en een sterke kritische instelling, niets kunt doen. Niet al die kleine dingen zijn echter zo moeilijk. Laten we b.v. *Desmazierella acicola* eens onder de loupe nemen. Dit is een klein disco'tje, 2-6 mm in doorsnede. Merkwaardig is bij dit stuk bruin behaarde zwammetje (zelfs het hymenium is behaard) dat het aan de top vertakte paraphysen bezit. We vinden deze soort in de dennenbossen, op de onderste laag op daar gevallen naalden en wel op reeds door vertering zwart geworden naalden.

¹⁾ Nr I in Fungus 16, p. 44; Nr II in Fungus 17, p. 22.

Een enkele maal vond ik ze op bladeren en op mos.

Deze soort is door Ir SCHWEERS gevonden in 1941, nadat zij sinds 1860 niet meer gesignaleerd is. Dit jaar heb ik eens speciaal op deze soort gelet, en nu is gebleken, dat ze in elk dennenbos te vinden was. Ik heb er in een gebied met een straal van ± 20 km rond Eindhoven in elk dennenbos, waar ik er naar zocht, gevonden. Meestal reeds bij de eerste greep in de naalden, zodat de conclusie gewettigd is, dit een algemene soort te noemen, althans voor de omgeving van Eindhoven.

Een andere soort, die we in voorjaar en zomer in grote aantallen vinden, is *Collybia leucomyosotis*, die tegenwoordig de naam draagt van *Tephrophana palustris*, onder welk geslacht o.a. ook de vroegere *Collybia atrata* en *ambusta* gerekend worden, alle hygrophane soorten, die zich verder onderscheiden door het bezit van carminophile basidiën, een heel plezierig kenmerk voor het thuisbrengen van verschillende soorten.

De basidiën bevatten hier een groot aantal korreltjes, die duidelijk gekleurd worden, door „carmin acéto-ferrique”. Uit het artikel van HEINEMANN in het Bulletin mensuel des Naturalistes Belges, no 7-8, 1945, „Guide pour l'étude microscopique des Champignons supérieurs” (als separaat-afdruk te bestellen via de boekhandel bij de Administration des Naturalistes Belges, 22a, Place de l'Industrie, Brussel, voor 10 francs), evenals de overzichtelijke „Clef pratique des Agaricales” van dezelfde auteur) neem ik de beschrijving dezer methode, die afkomstig is van KÜHNER, over:

„Op een waterbadje verzadigt men sterk azijnzuur, dat men aanvult met zijn volume aan water, met karmijn. Laten afkoelen, van de onopgeloste kleurstof afgieten en filtreren.”

Willen we nu de reactie toepassen dan leggen we een stukje van een lamel op een objectglaasje in een druppel van de oplossing. Op een klein vlammetje, verwarmen we dan, tot de vloeistof kookt, terwijl we met een ijzeren of stalen naald in de vloeistof roeren tot het moment, dat er een troebeling ontstaat. Even laten afkoelen en dan een verse druppel van de oplossing toevoegen, waarna we het preparaat kunnen bekijken bij een vergroting van 500 x of, met een immersie objectief bij 1000 à 1500 x . We zien dan duidelijk de donker gekleurde granula, vooral in de top van de basidiën.

Dit kunnen we dus proberen bij één van die soorten, die ik noemde. *Tephrophana palustris* vinden wij steeds in groot aantal in het kletsnatte *Sphagnum*, kleine grijze, sterk hygrophane zwammetjes, met een glasachtige steel. Opvallend is de heel sterke meelsmaak, die veel sterker is dan de meelgeur, die zij moet hebben. Een goede foto van deze soort vindt U in Fungus, 12e jrg, no 1.

Een derde soort, die ik noemen wil is *Clavaria vernalis* SCHW. een soort, die door zijn massaal optreden grote indruk maakt. Men moet voor het eerst voor zo'n veenachtig slootkantje gestaan hebben, waarop duizenden geelachtig zalmkleurige knotsjes staan, om dit te beseffen. Dit is ook al zo'n zeldzame soort, die vermoedelijk meer voorkomt dan men weet. Ik wil de mycologen uit het Oosten en Zuiden van ons land opwekken om er eens goed naar uit te kijken. Vonden wij de soort, verleden jaar, in Bergeyk, Limmel en Esbeek, dit jaar vonden wij weer een nieuwe plaats, nl. in een slootje bij de visvijvers onder Valkenswaard. Een uitgebreide beschrijving vinden wij in de Mededelingen onze Vereniging, XXV, van Juni 1941, van de hand van de heer SCHWEERS.

Waren dit dus alle als zeldzaam te boek staande soorten, die vrij algemeen blijken voor te komen, het omgekeerde komt ook voor.

Sclerotinia tuberosa, het aardige bruingele Disco'tje van de wortels van *Anemone tuberosa*, heb ik de laatste vier jaar slechts éénmaal gevonden, ondanks de vele duizenden anemonen, die hier overal staan. Het was dan ook een grote verrassing, toen ik dit voorjaar op het landgoed Eckart een mooi groepje bij elkaar vond. Dit geldt mogelijk slechts voor deze streek. Daarom zou het zo plezierig zijn, indien meer leden hun waarnemingen over dergelijke gemakkelijk te herkennen soorten in Fungus publiceerden.

Eindhoven

J. D.

EEN NIEUWE EXOTISCHE DISCOMYCEET, PARASITERENDE OP HET STEENLEVERMOS

Onder verwijzing naar Fungus Nr i van 1940, waarin ik signaleerde, dat er bij de Plasmolen op het Steenlevermos (*Marchantia polymorpha*) een sierlijke disco te vinden was, genaamd *Peristomialis Marchantiae* SOMM., zij thans nog vermeld, dat ik deze Laplandse exoot in '42 ook aangetroffen heb in een tuin te Venraay, waar het Steenlevermos welig groeide. Dit parasietje schijnt dus meer algemeen voor te komen. Wilt hiernaar eens uitkijken, het ivoorwitte napje is gemakkelijk te herkennen aan de regelmatig geplaatste witte randhaartjes.

Toen ik in Juli 1942 deze aardige verschijning aan natuurvrienden als botanische merkwaardigheid van de Plasmolen liet zien, zag ik toevallig, dat er op het donkergroene *Marchantia-loof* een licht oranje, witgerand partikeltje zat ter grootte van $\pm \frac{1}{2}$ mm. De determinatie leek mij een zware puzzle, maar dit viel erg mede, want dank zij het werk van OUDEMANS: Enumeratio systematica fungorum (in onze Bibliotheek!), waarin negen fungusoorten als parasieten van het Steenlevermos worden vermeld, was de naam en de oorspronkelijke beschrijving ook spoedig te vinden. De volledige naam is nu *Humaria ithacaensis* REHM. Deze disco is het eerst door H. REHM beschreven in de Annales Mycologici van 1904 naar een vondst van DURAND in Ithaca (U.S.A. New York). Een tweede ongeveer gelijklopende beschrijving vond ik in het werk van SEAVER: „the North American Cup-fungi” (van 1928). SEAVER tekent hierbij aan: „only known from the type locality”. Terwijl REHM dit zwammetje bij het geslacht *Humaria* indeelde, vond SEAVER het nodig het onder te brengen bij zijn nieuwe geslacht: *Humarina*. Indien men de onnatuurlijke systematiek van BOUDIER als basis aanneemt, moet deze soort naar mijn mening tot het geslacht *Neottiella* behoren. Eigenlijk zal deze disco met enige andere bryophiele soortgelijke parasieten (zie hieronder) tot een nieuw geslacht moeten worden verenigd. Ik stel mij voor t.z.t. een meer uitvoerige beschrijving te publiceren in onze „Mededeelingen”, doch ik wil hier reeds enige kenmerken vermelden volgens eigen bevindingen.

Vruchtlichamen rechtopstaand, urnvormig, met oranje hymenium, aan de buitenzijde wit donzig behaard, mm in diameter, met een kransje myceliumdraden enz. op het blaadje (thallus) gehecht. Asci: breed cilindervormig tot slurf vormig 150-200 x 16-20 μ .

Paraphysen: draadvormig 4 μ dik, bovenaan verdikt tot 6 μ met oranje korreltjes gevuld. Sporen: ellipsoïdisch tot spoelvormig (17)–18–20–(21) μ x (8)–9–10–(11) μ iets ruw met héél fijne uitsteeksels en met twee oliedruppels. Het meest verwant aan deze soort is *Neotiella Crozalsiana* GRELET met gelijke habitus en van gelijke grootte doch met grotere sporen (-46 μ). Ook deze groeit op een levermos *Plagiochila asplenoides* L. en is slechts waargenomen op één plaats in Frankrijk en op één plaats in Engeland. In „the Annals of Botany” van 1929 heeft E. J. H. CORNER over laatstgenoemde zwam een zéér uitvoerige en minutieuze studie gepubliceerd, waarin de wijze van parasiteren, systematisch en precies beschreven is (Athumariaceous Fungus parasitic on a Liverwort, 15 blz.). *Humaria ithacaensis* REHM loopt waarschijnlijk biologisch en morfologisch geheel parallel, doch deze soort wordt door CORNER niet vermeld, wel andere *Neotiella*'s. Ik vermoed, dat die minuscule disco's veelal onontdekt blijven door hun kleine afmetingen. Ik heb op één blaadje van het levermos reeds beide exoten, de Laplander en de Amerikaan broederlijk bij elkaar aangetroffen. Een cosmopolitisch gezelschap! Deze vondst doet echter weer de vraag stellen, of het wel aanbeveling verdient de soortnaam in verband te brengen met de eerste vindplaats. Paddestoelen zijn universalisten, die onder ongeveer gelijke omstandigheden wellicht overal op de gehele wereld kunnen en ook zullen leven. Zij zijn b.v. niet afhankelijk van de bestuiving door bepaalde insecten (zo vallen de grenzen van de hommelen en van de monnikskap bijv. samen). Klimaat en substraat zullen echter de voornaamste voorwaarden voor het optreden der zwammen zijn.

Nu nog wat over die soortnamen. Ook het benoemen naar een vermeende voedsterplant of associatie is gevaarlijk. Bijv. *Cortinarius cedretorum* MAIRE, het eerst gevonden onder ceders in Algiers, groeit ook in onze beukenbossen van de Doorwerth. De beste methode is m.i. de soort te benoemen naar het meest karakteristieke, liefst macroscopische doch desnoods microscopische, kenmerk van de soort. Maar ook dit is vaak niet gemakkelijk vast te stellen.

Nijmegen

A. C. S. SCHWEERS

MYCOLOGISCHE AANTEKENINGEN ¹⁾

2) Medio Mei 1944 kreeg ik enkele aardige paddestoeltjes toegestuurd, die de heer DEN DULK in Plasmolen op in het water drijvende elzentakjes had gevonden. Met REHM determinerende kwam ik op *Cudoniella aquatica* uit, een soort, die gebaseerd is op, door LIBERT voor het eerst beschreven, *Leotia aquatica*. De heer SCHWEERS was zo goed mijn determinatie te controleren en verwees mij naar zijn artikel in Mededelingen, vol. 25, 1941, waar op pag. 21 *Ombrophila clavus* f. *pallens* staat beschreven. Op pag. 22 komen echter interessante dingen voor den dag: het blijkt namelijk, dat verschillende auteurs, zooals COOKE, NANNFELDT en BOUDIER, *Leotia aquatica* LIB. met meer of mindere waarschijnlijkheid identiek achten met *o. clavus*!

Het verheugde mij zeer op deze manier kennis gemaakt te hebben met deze interessante paddestoel die in ons land blijkbaar zeldzaam is. De heer SCHWEERS vond hem immers tot nu toe alleen in de Hellekuil bij Plasmolen.

¹⁾ Aantekening 1 staat in Fungus 17, p. 27.

Maar nu is er een vindplaats bijgekomen, namelijk het brongebied van de Mosbeek bij Mander, gemeente Ootmarsum, waar de heer WESTHOFF hem op rottende stengels van *Juncus acutiflorus* vond. Het aardige is nu, dat we door deze vondst iets meer weten over de standplaatsen, die voor deze *Ombrophila* geschikt zijn. Ten eerste vermolmende (elzen)takjes in zeer beschaduwde en vochtige omgeving, of zelfs in het water; ten tweede rottende stengels van russen in een *Juncus acutiflorus*-gezelschap vermengd met *Sphagnum*.

3) Weer een vruchtlichaam van *Polyporus Tuberaster* gevonden! Ditmaal op een klassieke plaats, het Alkmaarder Hout, waar in 1910 het eerste sclerotium werd opgediept, zie Fungus, vol. 13, 1941, pag. 2, Maar, zo schreef de heer DORGELO JR., de vinder van dit nieuwe exemplaar, in een heel ander gedeelte van het bos is het gevonden. Dus ook hier een geval van uitbreiding.

4) In. Februari 1943 stuurde de heer KAAL uit Wormerveer mij een braakbal van een uil, waar kleine paddestoelen op zaten. Zij leken werkelijk sprekend op zeer kleine stuifzwammen; aangezien zij al erg rijp waren en van de enkele exemplaren, die ik voor onderzoek durfde op te offeren, de kop reeds vol ontwikkelde sporen zat, kon ik niet zien hoe de sporen ontstaan waren. Ik kwam er niet verder mee en moest de zending voorlopig opzij leggen.

In de donkere winter van 1945 mijn tijd verdrijvend met het doornemen van alle nummers van Natura, stuitte ik toevallig op een verhaal van KITS VAN WAVEREN (Natura, vol. 279, 1921, pag. 188). Tot mijn grote verbazing merkte ik, dat hier een paddestoel werd beschreven, die helemaal overeenkwam met wat ik niet had kunnen vinden. De opmerking: „...grote gelijkenis, zowel in vorm als in leefwijze, met de Lycoperdaceën” was wel karakteristiek. Het blijkt *Onygena corvina* ALB. & SCHWEIN te zijn, geen Gasteromyceet, een Basidiomyceet dus, maar een Ascomyceet, behorend tot de orde der Tuberales. Nu zijn er meer soorten *Onygena*, maar microscopisch onderzoek wees uit, dat het mij toegezonden materiaal inderdaad ook tot de soort *corvina* behoort. We hebben nu slechts drie vondsten uit ons land, althans voor zoover ik kan nagaan: uit Naaldenveld, 29 Jan. 1921; landgoed „de Wanberg” bij Berlicum, 21 Oct. 1933; Westzaan, 21 Febr. 1943.

Het is dus zaak om nog eens goed naar deze aardige fungus uit te zien; een korte beschrijving moge hier volgen. Het vruchtlichaam bestaat uit een bolletje van ongeveer 1-1,5 mm diameter op een dun steeltje van 3-5 mm lengte. De kleur is geelwit. Het peridium is zeer fijn wrattig. De sporenmassa is in rijpe toestand kaneelbruin. Het substraat is steeds van dierlijke oorsprong en kan een uilebal zijn, of rottende veren of haar.

Leiden, Rijksherbarium

R. A. MAAS GEESTERANUS

TRUFFELS EN MANNIET

Wie een hertentruffel vindt of bezit en belangstelling heeft voor de chemische stoffen, die in paddenstoelen voorkomen, kan op eenvoudige wijze hierin een zoetsmakende stof aantonen. Het is de zes-atomige alcohol manniet die gemakkelijk uit spiritus kristalliseert en zodoende al vroeg in paddenstoelen werd ontdekt (BRACONNOT, 1811; VAUQUELIN, 1813).

Maakt men nu een dunne coupe en legt deze in spiritus, dan treden na enige tijd, soms vlug, soms pas na een dag, kristallen van manniet op. En wel als korte of lange naalden, die reeds met de loupe, nog duidelijker onder de microscoop, een fraai glanzend beeld vertonen.

Hoewel truffels vroeger zijn aanbevolen om er manniet uit te winnen wordt dit beter uit de manna bereid. Het dient als zoetmiddel bij suikerziekte en komt voor in geneesmiddelen voor suikerziekten bestemd.

Ook in de op truffels parasiterende truffelknotszwam kan men op de beschreven manier manniet aantonen.
Rotterdam

J. A. SCHRAVESANDE

GEURENDE STINKZWAMMEN EN ENKELE ANDERE KLEINIGHEDEN

Naar aanleiding van Waarneming no 68, van K. Bakker, heb ik mijn aantekeningen eens nageslagen. Zo snuffelend vond ik 't volgende.

25-9-'46 (Excursie naar de Pan bij Zeist). We roken en zochten de stinkzwam. Echter tevergeefs.

Enkele dagen later (2-10-46) bracht een jongen mij van de bewuste plek 'n juist uitgekomen ei.

2-10-'46 (Excursie naar 't Zeister bos). Onder struweel en struikgewas 'n onmiskenbare lucht van stinkzwammen. Geen duivelsei te vinden. Wel mycelium, waarvan ik natuurlijk niet durfde te beweren tot welke soort het behoorde.

9-10-'46 (Excursie naar Beerschoten bij De Bilt). Langs 't fietspad aan de kant van de sloot onder de struiken de ons bekende stinkzwamgeur. Geen exemplaar te vinden.

Tot zover de geuren-kwestie.

Op een van mijn tochten vond ik op aanwijzing van 'n vriend *Hydnum auriscalpium*. 't Aardige ding stond prompt op 'n nog gesloten kegel van *Pinus sylvestris*. Ik heb het exemplaar meegenomen om 't vast te leggen met inkt en potlood. Bovendien bleef de zwam goed. Heel de winter door heb ik 't vruchtlichaam goed kunnen bewaren. Nu is 't verdroogd. Echter rees bij mij een vraag op. Wanneer wordt de kegel geïnfecteerd? De kegel had, toen ik hem vond, nog niet zo lang op de grond gelegen, was zelfs nog groenig.

Nog een andere vraag. Is dit zwammetje zo zeldzaam? Tot nu toe is me één plaats bekend: Panbos in Zeist. Kan iemand misschien enig licht in deze duisternis brengen? (Deze zwam is zeker niet zeldzaam. Zie Donk, Meded. 18-20, p. 191, Red.)

'n Vrij aardige vondst vond ik 'n reuzen exemplaar van *Cortinarius bovinus*. 't Vruchtlichaam stond op de Maliebaan in Utrecht, 'n enkele meter van een linde af, zo maar gaaf en niet eens omvergetrapt (nabij 't Aartsbisschoppelijk paleis). Toen ik hem vond, kende ik hem niet, doch de Heer DE VRIES hielp me.

Mijn dank voor de inlichtingen!

Utrecht

J. G. VAN DEN BERGH

WAARNEMINGEN

69. Bij de tochten door de polder en in de omgeving van Delft is het mij opgevallen, dat er geen voorjaarszwammen waren.

Op 26 April j.l. werd een vindplaats van morieljes bezocht, doch er was geen spoor daarvan te ontdekken.

Andere jaren waren er in het begin van April de eerste morieljes en enkele op of bij mest voorkomende zwammetjes kwamen dan tevoorschijn.

In dit jaar heb ik nog geen verse zwammen waargenomen.

In Delft is het in April droog weer geweest, zodat het evengoed een gevolg van droogte zal kunnen zijn, dan van de aanhoudende koude in de afgelopen winter.

Hoe was de stand der zwammen elders?

Delft

K. Bakker

ADRESWIJZIGINGEN

Mevr. E. Ansingh, Eikenlaan B 162, Ruurlo.

P. Asselbergs, Pensioonaat St Joseph, Molenstraat C 95, Etten.

Prof. Dr W. M. Docters van Leeuwen, Burg. van den Boschlaan 159a, Leersum.

A. van Meerwijk, Aloysiuslaan 7, Vught.

J. H. Wiersma, Westerhofseweg 44, Wageningen.

NIEUWE LEDEN

A. Gillissen, Brusselse straat 148, Maastricht.

UIT HET REDACTIEBUREAU

Hartelijk dank aan alle inzenders van copy. Vanzelfsprekend zullen we thans in „Fungus” de officiële schrijfwijze volgen. Ik hoop, dat ieder daar rekening mee zal willen houden.

Het wordt thans tijd, dat het op het redactie bureau weer copy gaat *regenen*. Wie melden zich aan als regenmakers? Bij voorbaat ons aller dank.

ZANEVELD

INHOUD

De hygrometrische aardster, <i>Astraeus hygrometricus</i> , in het W. des lands, door G. L. van Eyndhoven	30
<i>Rhizophidium acuforme</i> is zijn naam, door K. Boedijn	32
Een bijdrage tot de kennis der Nederlandse Ascomyceten, door J. Gremmen	32
Populaire Schetsen, III, door J. D.	34
Een nieuwe exotische discomyceet, parasiterende op het steenlevermos, door A. C. S. Schweers	36
Mycologische Aantekeningen (2–4), door R. A. Maas Geesteranus	37
Truffels en Manniet, door J. A. Schravensande	38
Geurende stinkzwammen en enkele andere kleinigheden, door J. G. van den Bergh	39
Waarnemingen (<i>Morchella</i>)	40
Adreswijzigingen	40
Nieuwe Leden	40
Uit het Redactie bureau	40